

Mieskuva ja sen rakentuminen Rocky-elokuvissa

Amerikanitalialaisen näyttelijä-ohjaaja-käsikirjoittaja Sylvester Stallonen luoma ja näyttelemä nyrkkeilijä Rocky Balboa on kenties hänen tunnetuin hahmonsa. Balboan ensiesiintyminen oli vuonna 1976 ilmestyneessä elokuvassa *Rocky*, jonka Stallone itse myös käsikirjoitti. *Rocky* oli ilmestyessään valtava menestys voittaen esimerkiksi kolme Oscar-palkintoa ja elokuva nostikin Stallonen B-luokan tähteydestä arvostettujen elokuvantekijöiden joukkoon. *Rocky* sai myös viisi jatko-osaa: *Rocky II* (1979), *Rocky III* (1982), *Rocky IV* (1985), *Rocky V* (1990) sekä *Rocky Balboa* (2006).

Tarkastelen tässä esseessäni Rocky Balboasta muodostuvaa mieskuvaa miestutkimuksen teorian näkökulmasta, ja aineistokseni olen valinnut *Rocky*-elokuvasarjan neljä ensimmäistä osaa. Koen, että näissä neljässä elokuvissa nähtävä Rocky-hahmon kehityskaari on mielenkiintoisimmillaan.

Miestutkimus ja hegemoninen maskuliinisuus

Miestutkimus on syntynyt Yhdysvalloissa reaktionä feministiselle tutkimukselle 1970-luvulla ja se tarkastelee miehisyyttä ja erilaisia maskuliinisuuksia. Eurooppalaista miestutkimusta kutsutaankin vakiintuneella nimityksellä maskuliinisuuden tutkimus. (Sipilä 1994, 17.)

Miehiksi on katsottu tietynlaiset fyysiset ja anatomiset ominaisuudet, miehen ruumiin omaavat hahmot sekä sosiaalisen että kulttuurisen miehen kategoriaan sopivat henkilöt. Länsimainen määrittely miehisyydelle ja maskuliinisuudelle ei ole aivan ongelmaton: mies voi olla, vaikkei kaikkia miehille ominaisia piirteitä olisikaan. Tyypillisesti miehiin ja maskuliinisuuteen yhdistettäviä luonteenpiirteitä ovat olleet esimerkiksi tunteiden kontrolli, hallitsevuus, järkevyys ja fyysinen voimakkuus. (Jokinen 2010, 128-129.)

Maskuliinisuuden tutkimuksessa on kehitetty kenties miestutkimuksen kannalta olennaisin käsite: hegemoninen maskuliinisuus. Tämä R. W. Connellin kehittämä käsite ohjaa merkittävästi yhteiskunnan ajattelua miehisyydestä, sillä hegemonisella maskuliinisuudella tarkoitetaan sellaista kulttuurin tuottamaa mieskuvaa ja -ihannetta, joihin verrattuna kaikki muut maskuliinisuudet, kuten homoseksuaalit, ovat alistettuja. Tällainen hegemoninen maskuliinisuus kattaa sisälleen erilaisia julkisuudessa rakentuvia miehisyyden malleja, kuten esimerkiksi Stallonen Rocky ja Rambo. Valtaa

käyttävät, voimakkaat ja fyysisesti erittäin miesmäiset hahmot ovat kulttuurin tuottamia ihannekuvia, joita moni mies tukee, muttei oikeasti vastaa todellisilta ominaisuuksiltaan. Hegemoninen maskuliinisuus on ikään kuin nippu ”tosi miehen” malleja, jotka ovat tavoiteltavia ja joihin ns. poikkeavia miehisyyksiä verrataan. Teoria hegemonisesta maskuliinisuudesta ei kuitenkaan ole ongelmaton, ja miestutkimuksen alaan kuuluu juuri esimerkiksi eri maskuliinisuuksien muodostumisen ja tunnistaminen tutkiminen. (Sipilä 1994, 19-23.)

Rocky on hegemonisen maskuliinisuuden kannalta mielenkiintoinen hahmo, sillä hän toisaalta täyttää tosi miehen kriteerit olemalla fyysinen nyrkkeilijä ja taistelija, mutta on silti yhtä aikaa hyvin tunteellinen ja herkkäkin persoona. Rocky ei kamppaile pelkästään vastustajiensa kanssa nyrkkeilykehässä, vaan myös omassa sisäisessä maailmassaan yhteiskunnan vaatimusten ja intressiensä kesken. Kuten Elisabeth Badinter toteaa Norman Mailerin teorian pohjalta (1992, 183), on miehenä oleminen koko elämän kestävä taistelua. Taistelua itseään vastaan, jotta hän parhaiten vastaisi yhteiskunnan ja kulttuurin asettamia miehisyyden ihanteita.

Rockyn suhde nyrkkeilyyn

Tarina alkaa vuonna 1976 Philadelphiasta. Amatöörinyrkkeilijä Rocky Balboa asuu hyvin vaatimattomasti ja kituuttaa lähes mitättömillä palkkioilla, joita hän saa ottelemalla kapakoissa. Hänen toinen tienestinsä on käydä perimässä velkoja eräälle pikkurikolliselle. Rocky on siihen nähden jo vanha nyrkkeilijä, ettei ole juurikaan edennyt urallaan. Hän käy treenaamassa vanhan Mickeyn (Burgess Meredith) nyrkkeilysalilla, mutta itse Mickey suhtautuu häneen ristiriitaisesti: Mickey on sitä mieltä, että Rockylla olisi mahdollisuudet olla menestynyt nyrkkeilijä. Rocky on vahva ja kestävä, mutta häneltä puuttuu taitavuus. Rockyn saa kuitenkin elämänsä tilaisuuden, kun hallitseva nyrkkeilyn raskaansarjan maailmanmestari Apollo Creed (Carl Weathers) antaa Rockylle mahdollisuuden otella häntä vastaan. Apollo osoittautuukin aliarvioivansa pahasti vastustajaansa, sillä lopulta Rocky sinnittelee ottelun kaikki 15 erää ja häviää vain tuomariäänin. Rockyn tie kuuluisuuteen on alkanut.

Kaikissa *Rocky*-elokuviissa hahmojen elämä ja juonenkäännteet pyörivät nyrkkeilyn ympärillä. Miesten välinen kamppailu ja voimien mittely on maskuliinisuutta parhaimmillaan. Nyrkkeily on urheilulajina vielä erityisesti hegemonista maskuliinisuutta edustavaa sen rajuuden ja väkivaltaisuuden vuoksi — se ei sovi naismaisille miehille. Nyrkkeily on urheilua, mutta myös suoraa väkivaltaa. Urheilu tekee siitä vain hyväksyttävää ja arvostettavaa, kun tavoitteena on ottaa miehistä mittaa.

Kuten totesin, on nyrkkeily hyvin merkittävässä osassa *Rocky*-elokuviissa. Nyrkkeilyä itsessään näytetään runsaasti, mutta olennaista on myös sen ja harjoittelun tulosten visuaalisuus. Elokuviissa noudatetaan lähes samaa kaavaa: Rocky treenaa lopussa olevaa suurta ottelua varten. On varmasti elokuvan tekijöiden tietoinen valinta, että myös treenaamiselle pyhitetään joka elokuvassa suuri osuus. Esimerkiksi kohtaus, jossa Rocky juoksee harmaassa verryttelyasussa Philadelphian kaduilla ja päättyy lopulta tuulettamaan taidemuseon portaiden yläpäähän *Gonna fly now* -tunnusmusiikin soidessa, on yksi legendaarisimmista elokuvahistoriassa. Tätä juoksukohtausta seuraa myös sarja kohtauksia, joissa Rocky harjoittelee nyrkkeily- ja kuntosalilla ottelua varten. Kuten hegemonisen maskuliinisuuden luomalle ”tosi miehen” kuvalle on ominaista, on Stallone treenannut itsensä Rockyn roolia varten äärimmilleen. Hikinen, öljyitty ja massiiviset lihakset omaava Rocky huokuu miehen fyysisistä voimaa. Elokuviien tekijät eivät ole myöskään halunneet turhaan peittää kovan treenin näkyviä tuloksia, vaan Rocky viihtyy huomattavan osan ajasta ilman paitaa. Rauta nousee ja kolisee kulahtaneilla old school-nyrkkeilysaleilla, vaikka naama irvessä ja miehekkäästi huutaen.

Ensimmäisessä *Rocky*-elokuvassa Rocky treenaa myös ystävänsä Paulien työpaikalla lihanpakkaamolla: hän hakkaa kylmiössä paljain nyrkein katosta riippuvia naudanruhoja veren lentäessä. Tämäkin tapa on jollain tavalla hyvin primitiivinen, sillä raaka liha ja voimakas mies samassa kohtauksessa tuovat mieleen luolamiehen.

Eräs mieleenpainuvimmista treenauskohtauksista on elokuvassa *Rocky IV*, kun Rocky matkustaa Siperiaan harjoittelemaan Moskovassa käytävää ottelua varten. Keskellä lumista erämaata ei ole kuntosalia, vaan Rockyn täytyy soveltaa treeninsä itse. Niinpä hän juoksee lumihangessa ja tunturipurossa, hakkaa halkoja (ja kaataa kokonaisia puita), kantaa olkapäillään valtavaa tukkia, nostaa reen jossa istuu kolme ihmistä, sekä tekee perinteisiä lihaskuntoliikkeitä vanhassa ladossa heinien keskellä. Loppuhuipennukseksi hän kiipeää lumisen vuoren huipulle, levittää kätensä ja huutaa Tarzanin tapaan — koen tämän kaiken *Rocky*-elokuviien miehekkyyden huipentumaksi. Siperian treenikohtauksessa on jotain alkukantaista: harjoittelu luonnon keskellä, ympäristön ehdoilla ja suurimmaksi osaksi yksin. Myös Rockyn parta rehoittaa, mikä onkin ainutkertaista kun tarkastellaan kaikkia elokuvia.

Samaan aikaan Rockyn Siperian jakson kanssa näytetään hänen vastustajansa, Neuvostoliittolaisen Ivan Dragon (Dolph Lundgren) harjoittelua. Kahden lihaskimpun treenikohtausten vuorottelulla luodaan mielenkiintoinen kontrasti: samaan aikaan kun Rocky harjoittelee hyvin alkeellisissa olosuhteissa, Drago valmistautuu otteluun neuvostoliittolaisessa laboratoriossa. Drago pumpppaa lihaksiaan ja harjoittaa kestävyyttä mitä erikoisimmilla laitteilla, kun samaan aikaan hänen kehoaan on mittaamassa joukko henkilöitä, joista ei tiedä ovatko he lääkäreitä vai tiedemiehiä. Kaiken lisäksi

häneen pistetään doping-aineita ja steroideja. Kylmän sodan aikaista propagandaa ei voi olla huomaamatta: vastakkainasettelussa ovat amerikkalainen ja alkukantainen, mutta myös rehellinen ”tosi mies” Rocky sekä Neuvostoliiton steroidihirviö, lähes konemainen Drago. Dragon iskut olivat niin kovia, että Rockyn ystävä Apollo Creed menehtyi niiden voimasta heidän otellessaan — siksi kaikki pitävät Dragoa voittamattomana epäihmisenä.

Dragoa vastaan otellessa Rocky saa aikaan haavoittavan iskun, ja Dragon silmäkulma aukeaa pahasti. Tässä tilanteessa Rocky tajuaa pystyvänsä voittamaan hirviömäisen Dragon, vaikka onkin tätä lähes päästä pienempi. Rockyn valmentaja Tony ”Duke” Evers (Tony Burton) kannustaa Rockya erätauolla ja yrittää tehdä hänelle selväksi, ettei hänen tule tuntea alemmuudentunnetta vaan pitää Dragoa vertaisenaan, eli miehenä:

”You cut him! You hurt him! You see, you see he’s not a machine. He’s a man!”

Rocky IV (1985), (1:16:36)

Rocky Balboa ja ihmissuhteet

Rockylle tärkeitä, lähes kaikissa elokuvissa mukana olevia henkilöitä ovat hänen vaimonsa Adrian Balboa (Talia Shire), lankonsa Paulie (Burt Young), valmentajansa Mickey sekä vanha kilpakumppani Apollo Creed, josta tulee hänen paras ystävänsä. Kuten aiemmin totesin, on Rocky kiehtova hahmo juuri kontrastinsa vuoksi: hänessä on sekä maskuliininen raju puoli, mutta myös tunteellinen ja herkkä feminiininen puoli. Rockyn tunne-elämä on vahvasti kaikissa elokuvissa esillä, niin rakkaudessa hänen läheisiinsä kuin rakkaudessa nyrkkeilyynkin.

Rocky kaksi puolta tulevat hyvin esiin jo heti ensimmäisessä elokuvassa, jonka alkupuolen kohtauksessa Rocky kävelee kotikulmillaan ottelun jälkeen. Hän on pukeutunut mustiin vaatteisiin, hattuun ja nahkatakkiin, polttaa tupakkaa ja kävelee hyvin kukkoilevaan tyyliin rinta rottingilla — kunnes pysähtyy lemmikkieläinkaupan ikkunaan lepertelemään koiranpennuille. Rocky onkin hyvin eläinrakas ja esimerkiksi juttelee kilpikonnilleen, kultakalalleen ja koiralleen.

Rockyn tuleva vaimo Adrian työskentelee tässä kyseisessä kaupassa. Hän on aluksi luonteeltaan hyvin ujo ja kokematon, mutta Rocky piirittää häntä ja pääseekin tutustumaan häneen ystävänsä, Adrianin veljen Paulien kautta. Rocky saa ikään kuin Adrianin puhkeamaan kukkaan: elokuvien kuluessa hän myös vaihtaa pukeutumistyyliinsä harmaasta hiirulaisesta tyylikkääksi ja huolitelluksi rouvaksi. Jos tarkastellaan Adrianin feminiinisyyttä, Rockyn ns. positiivinen vaikutus Adrianiin on ilmeinen: ollakseen todellinen mies — ja varsinkin hegemonista maskuliinisuutta ajatellen — heteromies, pitää Rockyn kumppanin olla myös rohkeasti naisellinen nainen. Hän tekee ruokaa,

huolehtii Rockysta ja heidän kodistaan, kuten stereotyyppisesti naisten oletetaan tekevän. Rockyn mieskuva rakentuu siis myös hänen näkyvästi feminiinisen puoliskon eli Adrianin kautta.

Rocky II: ssa Rocky ja Adrian menevät naimisiin ja saavat lapsen. Heidän elämä on onnellista lukuun ottamatta joitakin vastoinikäymisiä, jotka usein liittyvät nyrkkeilyyn. Adrianin ilmeinen huoli miehestään on läsnä otteluissa, ja varsinkin ennen otteluita Adrian yrittää kääntää Rockyn pään. Rockyn syyt nyrkkeilyotteluihin näyttävät ulkoisilta, sillä lähes kaikissa tapauksissa joku on haastanut hänet. Kuitenkin Rocky käy lähes jokaisen ottelun kanssa henkistä kamppailua siitä, onko hän tekojensa ja egonsa mittainen mies. Adrian yrittää monesti saada Rockyn tajuamaan, ettei hänen tarvitsisi todistaa mitään. Vastakkainasettelu sukupuolten välillä näkyy tässäkin: Rocky vetoaa kunniaan, kun taas Adrian vetoaa tunteisiin. Rocky ajattelee, että nyrkkeily on hänen veressään ja se on ainoa asia, jossa hän voi todistaa maailmalle olevansa jotain. Nyrkkeily siis vahvistaa Rockyn itsetuntoa ja tietoisuutta omasta miehisyydestään:

A: "Rocky please, you don't have to prove anything."

R: "Adrian, it's all I know."

A: "I don't want you to do it."

R: "It's all I know. Adrian? You know, I've never asked you to stop being a woman. So please, don't ask me to stop being a man."

Rocky II (1979) (1:00:24)

Adrianin lisäksi Rockylle tärkeä henkilö on hänen valmentajansa Mickey. Heidän suhteensa ei ole aivan ongelmaton, vaan tulisieluinen Mickey arvostelee kovasanaisesti Rockyn edesottamuksia Rockyn nyrkkeilyuran edetessä voi kuitenkin huomata, että Mickeystä tulee hänelle koko ajan entistä tärkeämpi tuki ja turva. Koska Rockyn ei ole ollut läheinen omien vanhempiensa kanssa ja he tuskin ovat edes elossa, on Mickey hänelle jonkinlainen isähahmo. Kun Mickey menehtyy sydänkohtaukseen *Rocky III*-elokuvassa, ovat Rockyn pasmat sekaisin pitkän aikaa. Hän häviää mestaruuden ja menettää mielenkiintonsa ottelemiseen lähes täysin, kunnes hänen vanha vastustajansa Apollo Creed tarjoutuu valmentamaan häntä. Yhdessä he päättävät muutaman mutkan kautta haastaa uudelleen mestaruuden vieneen Clubber Langin (Mr. T.). Clubber Lang tunnetaan suurisuisena kuumakallena, joka ei kaihda törkeyksiin menemistä. Niin hän myös tekee, kun yrittää haastaa Rockyn ottelemaan kanssaan. Hän osuu Rockya arkaan paikkaan kyseenalaistaessaan Rockyn miehisyyden ja puhutellessaan Adriania Rockyn patsaan paljastustilaisuudessa. Tilanne päättyy, kun Rocky suutuspäissään suostuu otteluun:

C. L.: "You see he don't fight for real man. You call yourself a fighter, prove it now! Hey woman, hey woman! Listen here. Since your man ain't got no heart, wouldn't you like to see a real man? I bet you stay up every night dreaming you

had a real man don't you. I'll tell you what. Bring your pretty little self over to my apartment tonight and I'll show you a real man.

Rocky III (1982) (28:45)

Apollosta tulee Rockyn paras ystävä, kun hän jakaa omat salaisuutensa valmennuksessa ja Rocky voittaa mestaruuden takaisin. Rocky tekee vastapalveluksen, joskin vastentahtoisesti, kun *Rocky IV*:ssa Apollo haluaa otella Ivan Dragoa vastaan. Rocky tietää, että Apollo on aivan liian vanha ottelemaan 42-vuotiaana, mutta Apollo ei halua uskoa sitä vaan tahtoo todistaa kaikille pystyvänsä vielä nyrkkeilemään. Ottelu kuitenkin päättyy traagisesti, kun Apollo menehtyy areenalle. Rocky pitää tätä omana syynään, sillä hän ei keskeyttänyt ottelua Apollon pyynnöstä, vaikka olisi pitänyt. Tapa, jolla Rocky käsittelee hyvän ystävänsä kuolemaa, tukee hänen hegemonisen maskuliinisuuden puolta: hän ei puhu tunteistaan, vaan riitelee ensin Adrianin kanssa. Hän sanoo päättäneensä haastavansa itse Dragon. Hän haluaa kostaa tälle Apollon kohtalon. Adrian on hyvin huolissaan miehestään, mutta Rocky todistelee itselleen olevansa soturi ja velvollinen ottelemaan. Kun hän lähtee tuulettumaan ja miettimään asioita, ottaa hän esiin Lamborghinininsa avaimet ja lähtee ajelulle. Hän siis mieluummin ajaa urheiluautollaan kuin puhuu tunteistaan.

Lopuksi

Kuten totesin, on Rockyn hahmo mielenkiintoinen yhdistelmä hegemonista maskuliinisuutta parhaimmillaan ripauksella sydämellistä ja tunteikasta miestä. Rockyn persoonan voi myös havaita muuttuvan elokuvien edetessä: aluksi hän on hieman junttimainen ja rujo, mutta menestyessään hänestä kuoriutuu sivistynyt ja huolellinen ”tosi mies”. Koen, että juuri Rockyn kahden puolen vuoksi elokuvat eroavat muista toimintaelokuvista mielenkiintoisuudellaan, sillä ainakin itse naisena katson mieluummin tämän kaltaista syvällisempää toimintaa.

Mielestäni on tärkeää, että juuri Sylvester Stallone on saanut näytellä luomaansa hahmoa, sillä hän on voinut tuoda siihen juuri haluamaansa sielukkuutta pelkän hegemonisen maskuliinisuuden ja äijäilyn vastapainoksi. Hän on kertonut ottaneensa vaikutteita Rockyn hahmoa luodessaan muista nyrkkeilijöistä, kuten Rocky Marcianosta. Sen lisäksi Stallone on muokannut Rockyn persoonaa omista kokemuksistaan kumpuavilla asioilla, kuten katolisuus sekä yhtäkkinen julkisuus. Kaiken kaikkiaan Rocky on niin naisia kuin miehiäkin viihdyttävä hahmo, joka symbolisoi sankaruutta ja lujaa tahtoa. Rockyn elämä on tuhkimotarina ja voimakkaasta mieskuvastaan huolimatta elokuvat voivat tarjota esikuvia ja motivoida katsojia oman elämän haasteiden selättämiseen.

Lähteet:

Badinter, Elisabeth (1992) *Mikä on mies?* Tampere: Vastapaino

Jokinen, Arto (2010) ”Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus”. Teoksessa Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoliin*, s. 128-139. Tampere: Vastapaino

Sipilä, Jorma (1994) ”Miestutkimus — säröjä hegemonisessa maskuliinisuudessa”. Teoksessa Jorma Sipilä & Arto Tiihonen (toim.), *Miestä rakennetaan maskuliinisuuksia puretaan*, s. 17-33. Tampere: Vastapaino

Aineistolähteet:

Chartoff, R. & Winkler, I. (tuottaja) & Avildsen, J. G. (ohjaaja). (1976). *Rocky* [elokuva]
Yhdysvallat: United Artists

Chartoff, R. & Winkler, I. (tuottaja) & Stallone, S. (ohjaaja). (1979). *Rocky II* [elokuva]
Yhdysvallat: United Artists

Chartoff, R. & Winkler, I. (tuottaja) & Stallone, S. (ohjaaja). (1982). *Rocky III* [elokuva]
Yhdysvallat: United Artists

Chartoff, R. & Winkler, I. (tuottaja) & Stallone, S. (ohjaaja). (1985). *Rocky IV* [elokuva]
Yhdysvallat: United Artists